

OORLOG ONTMENSELIJKT ALLE MENSEN

Tankbemanning in Fury baant zich een weg door de oorlog

Eind 2014 ging de film *Fury* van regisseur David Ayer (bekend van de films *The Fast and the Furious* en *End of watch*) in Nederland in première. De topbezetting met acteurs als Brad Pitt en Logan Lerman stond garant voor goed acteerwerk. Aan de regisseur de taak om dat acteerwerk in te passen in een geloofwaardig kader. Aan de kijker de vraag of hij daarin geslaagd is...

Duitsland, begin 1945. De Duitse steden liggen in puin, honderdduizenden burgers zijn omgekomen, miljoenen mensen zijn dakloos of zwerven door het land op de vlucht voor oprukkende legers en de geallieerde troepen decimeren het Duitse leger. Alles wijst erop dat Duitsland de oorlog heeft verloren en dat verdere strijd zinloos is. En toch blijven de Duitse legereenheden hardnekkig weerstand bieden. Waarom? Historici komen na de oorlog met allerlei verklaringen, maar in het jaar 1945 zoeken de geallieerden niet naar een verklaring, maar naar een oplossing van dat probleem. En die oplossing heeft men nu wel helder voor ogen: doorvechten tot de laatste Duitser zich overgeeft of is gedood. Met de zekerheid dat ook aan eigen zijde nog vele mannen zullen sterven. En dat terwijl die mannen al een reeks zware gevechten achter de rug hebben. Na de landing in Normandië is de opmars maandenlang vertraagd door fanatieke Duitse tegenstand in onder andere de Vogezen, de Ardennen en het Hürtgenwald. Daarmee is het vooruitzicht van een snelle vrede een illusie geworden. Zelfs de Amerikanen met hun enorme potentieel aan mensen en materieel blijken moeite te hebben om hun verliezen aan manschappen aan te vullen. Door de slopende gevechten kruipt moedeloosheid langzaam binnen bij alle rangen. Uit legerverslagen en dagboeken van GI's blijkt dat er nog een ander fenomeen boven komt drijven: haat. Haat tegen alles wat Duits is, tegen al die zinloze weerstand, tegen het haast religieuze fanatisme van de SS en fanatieke nazi's die hun eigen volk opofferen.

Tegen deze achtergrond speelt de film *Fury* van regisseur David Ayer. De film vertelt het verhaal van een tankbemanning die zich in 1945 vechtend door Duitsland een weg baant naar het einde van de

Hans Vermeer is
redacteur van Kleio.

FURY

Lengte: 129 minuten.

Prijs € 17,99, **onder meer bij Bol.com.**

Adviesleeftijd: 16 jaar.

oorlog. *Fury* ('woede' of 'razernij') staat in grote letters op de loop van hun tank gekalkt. Gedurende de film blijkt dat dit niet zozeer staat voor de naam van de tank, als wel voor de gemoedstoestand van de bemanning. ►

GEHARDE TANKCOMMANDANT

Brad Pitt speelt de rol van de geharde tankcommandant Don Wardaddy Collier die maar één doel voor ogen heeft: zijn bemanning heelhuids door de oorlog loodsen. Dat doet hij al vanaf de eerste gevechten van het Amerikaanse leger in Afrika in 1942 en zijn bemanning heeft onvoorwaardelijk vertrouwen in hem. Bij aanvang van de film blijkt dat een van de bemanningsleden toch is gesneuveld. De crew wordt aangevuld met het groentje Norman Ellison (een rol van Logan Lerman) die in zijn eigen woorden 'alleen is opgeleid om een paar honderd woorden per minuut te typen'. Vanaf dat moment staat de film geheel in het teken van het ontgroeningsproces van Norman. Dat was in oorlogsfilms al eerder een thema, zoals in *Platoon* (1986). Daarin werd het groentje op en neer geslingerd tussen goed en kwaad, en werd hem de mogelijkheid geboden tussen die twee kanten te kiezen. In *Fury* ontbreekt die keuze. De keuze hier is overleven of sterven, waarbij overleven alleen lukt door alle morele waarden overboord te gooien. De tankbemanning die de ouwe hap vormt, probeert daarom op de meest grove manieren de morele waarden van het groentje te breken en te vervangen door gevoelens van haat en razernij, de enige overlevingsprincipes die in hun ogen werken. David Ayer laat in *Fury* zien dat er in oorlogstijd geen onderscheid kan worden gemaakt tussen mensen die voor de goede en die voor de kwade zaak strijden. Oorlog ontmenselijkt *alle* mensen.

Wat de film bijzonder maakt, zijn niet zozeer de verhaallijnen. Die zijn soms zelfs ronduit zwak te noemen. Recensenten wijzen daarbij als voorbeeld naar de gevechtsscène aan het einde van de film die inderdaad helemaal past in de Hollywoodtraditie en een stevig *Little Big Horn*-gehalte heeft. Een ander voorbeeld zou volgens velen de liefdesscène in het midden van de film zijn. Het past – vooral vanaf de film *Titanic* (1997) – inderdaad binnen het Hollywoodconcept om afwisselend actie- en liefdesscènes in te zetten om een zo breed mogelijk publiek te trekken. Toch is die kritiek niet helemaal terecht. Want in de betreffende scène krijgen we ook een mooie inkijk in het gecompliceerde karakter van Wardaddy.

UIT JE STOEL VAN SCHRIK

De film moet het hebben van de spanning, de onverwachte wendingen (die je als toeschouwer soms uit je stoel doen opspringen van schrik) en vooral van de gevechtsscènes die uiterst realistisch worden uitgebeeld. Je ontkomt er bij het zien van die scènes niet aan om parallellen te trekken met eerdere oorlogsfilms. Het claustrofobische interieur van de Sherman-tank (door de Duitsers spottend de *Tommy cooker* genoemd omdat er zoveel bemanningen in verbrandden) leent zich daarbij goed om spanning op te bouwen. Dit perspectief is niet nieuw (zoals sommige recensenten beweren), het is al eerder toegepast in de Israëlische film *Lebanon* (2009).

In *Fury* zit een gevechtsscène met tanks en infanterie die zich afspeelt op een open terrein. Deze scène doet denken aan de openingsscène uit de film *Saving Private Ryan* (1998). Dat eerste half uur uit die film is wereldberoemd geworden door de intensiteit van de beelden die je als toeschouwer meezuigen in de orgie van geweld en de chaos tijdens de landing op D-day in Normandië. Ook bij de *Fury*-gevechtsscène bevind je je als toeschouwer midden in de gruwelen van de moderne oorlogvoering.

Een andere indrukwekkende scène geeft het schrikbeeld weer van elke Amerikaans tankbemaning gedurende de oorlog in Europa: de ontmoeting met een Duitse *Tiger*-tank, hét paradepaardje van de Duitse tankdivisies, een mastodont van zeventig ton staal waarop granaten van de veel lichtere Amerikaanse Sherman tanks gewoon afketsten en die zelf met vernietigende kracht granaten kan afschieten vanaf een afstand van 1500 meter. Deze scène laat zien waar dat toe leidt.

Fury is wat mij betreft een geslaagde (anti)oorlogsfilm. Her en der wordt tegemoetgekomen aan de Hollywoodseisen en dat maakt de film misschien wat minder evenwichtig dan enkele genoemde voorgangers. Maar wat deze film in tegenstelling tot de eerder genoemde films wel heel expliciet naar voren durft te brengen, is het feit dat het morele gedrag van veel Amerikanen tijdens deze oorlog echt niet beter was dan dat van veel Duitsers.

Tijdens het Ardennenoffensief in december 1944 waren de Amerikanen nog diep geschokt toen een Duitse SS-eenheid honderden Amerikaanse krijgsgevangenen doodde. *Fury* toont ons Amerikaanse soldaten die een paar maanden later precies hetzelfde doen met hun tegenstanders. Dat is wat oorlog doet: het ontmenselijkt *alle* mensen. ■

GESCHIKTE SCÈNES

Het is moeilijk om specifieke scènes aan te wijzen die geschikt zijn om klassikaal te tonen. De film moet het vooral hebben van de opgeroepen sfeer, die gekenmerkt wordt door het ontbreken van duidelijke goed-kwaad- tegenstellingen waardoor oorlog een totaal amoreel karakter krijgt. Het is daarom eerder aan te raden om de film (eventueel thuis) in zijn geheel te bekijken en daarna (in de klas) een discussie op gang te brengen aan de hand van de volgende stelling: 'Geschiedschrijving wordt altijd bepaald door de overwinnaars.'

